

**MERI-LAPIN YMPÄRISTÖTERVEYSVAL-
VONNAN VALVONTASUUNNITELMA
VUOSILLE 2025-2028**

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	3
2 Suunnitelman sisältö ja suunnitelmakauden teemat.....	4
3 Meri-Lapin ympäristöterveysvalvonnan valvontayksikkö	5
4 Tarkastukset.....	6
5 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen.....	6
5.1 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	7
6 Valvonnan resurssit	8
6.1 Henkilöstön osaamisen varmistaminen	8
7 Valvontaprojektit	9
8 Viestintä.....	9
9 Valvontasuunnitelman hyväksyminen.....	9
10 Suunnitelman toteutumisen arviointi.....	10
Liite 1 Elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelma vuosille 2025–2028.....	11
Liite 2 Terveystieteiden valvontasuunnitelma vuosille 2025–2028	11
Liite 3 Tupakkalain ja nikotiinivalmisteiden valvontasuunnitelma vuosille 2025–2028...	11

1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy.

Kunnan valvontasuunnitelma on valvontaa ohjaava suunnitelma, johon on koottu ympäristöterveydenhuollon valvonta yleisesti ja toimialakohtaisesti. Terveysturvallisuus-, tupakka- ja elintarvikelaissa kuvataan kunnan valvontasuunnitelmalle asetetut vaatimukset. Edellä mainittujen lakien mukaan kunnan on laadittava ja hyväksyttävä säännöllistä valvontaa koskeva ympäristöterveydenhuollon toimialoja koskeva valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma). Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa huomioidaan yhteiset tavoitteet, kuvataan valvontajärjestelmät ja niiden tärkeimmät tavoitteet. Valvonnan on oltava laadukasta, riskiperusteista sekä terveyshaittoja ja -vaaroja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmalla varmistetaan valvonnan kattavuus eri ympäristöterveydenhuollon toimialoilla.

Kunnan valvontasuunnitelmassa on otettava huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä toimialakohtaiset valvontaohjelmat paikallisten valvontatarpeiden mukaisesti ja riskiperusteisesti. Eläinlääkintähuoltolain osalta kuntien on otettava lisäksi huomioon myös alueellinen suunnitelma. Eläinlääkintähuollon suunnitelma tehdään erillisenä. Valvontasuunnitelma voi olla monivuotinen ja se tarkistetaan ja päivitetään tarvittaessa. Aluehallintovirasto (myöhemmin Lupa- ja valvontavirasto LVV) arvioi kunnan valvontasuunnitelman ja sen toteutuksen arviointi- ja ohjauskäynneillä (AJO-käynnit) tai muussa yhteydessä.

Ympäristöterveydenhuollon koko valtakuntaa koskevassa ohjauksessa tapahtuu suunnitelmakaudella rakenteellinen muutos. Valvira, aluehallintovirastot ja ELY-keskusten ympäristöä ja luonnonvaroja koskevat lupa- ja valvontatehtävät yhdistetään uuteen valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon (LVV). Uuden monialaisen viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa viimeistään vuonna 2026.

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Valvontasuunnitelman

tavoitteena on yhtenäistää valvontaa, lisätä valvonnan vaikuttavuutta ja laatua. Valvonta on suunnitelmallista ja säännöllistä, ja se perustuu jatkuvaan riskien arviointiin.

Valvontaa suunnataan niihin kohteisiin, joissa sille on eniten tarvetta.

Toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa ja keskusviranomaisten ohjeistuksessa on huomioitu samantyyppisten ja kokoluokaltaan samansuuruisten kohteiden tarkastusmäärien yhdenmukaisuus riskienarviointiin perustuen. Suunnitelmassa on tämä huomioitu. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi varaudutaan myös valituksiin ja epäilyihin liittyvään valvontaan sekä häiriötilanteiden hoitamiseen. Nämä tehtävät on yleensä priorisoitava.

2 Suunnitelman sisältö ja suunnitelmakauden teemat

Kunnan valvontasuunnitelmalla tarkoitetaan suunnitelmaa, johon on koottu ympäristöterveydenhuollon valvonta yleisesti ja toimialakohtaisesti. Sillä varmistetaan valvonnan vaikuttavuus, tehokkuus ja kattavuus eri ympäristöterveydenhuollon toimialoilla. Suunnitelma on valvonnan suunnittelun, toteutuksen, seurannan, arvioinnin ja kehittämisen työväline. Valvontasuunnitelmassa on tarkoituksenmukaista arvioida myös ennakoimattoman ja ennaltaehkäisevän työn määrää ja sen resurssointia. Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on huomioitu alakohtaiset ohjeet ja sisältö muokattu sen mukaiseksi.

Edellisen suunnitelmakauden (2020–2024) teemoina olivat yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Tälle kaudelle teemoiksi on nostettu tietoperusteinen valvonta, osaaminen ja varautuminen. Lisäksi keskusviranomaisilla voi olla toimialakohtaisia painopisteitä valvontaohjelmakauden eri vuosille. Ne kuvataan toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa.

Tietoperusteisessa valvonnassa tallennettuun tietoon perustuva toiminta on keskeistä valvonnan vaikuttavuuden kannalta. Valvonnassa huolehditaan valvonnan tietopohjan luotettavuudesta. Käytössä on Vati (ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tietojärjestelmä), jonne valvonnan tiedot kirjataan huolehtien tietojen oikeellisuudesta. Valvonnasta kerättyä tietoa voidaan käyttää apuna tunnistettaessa ne osa-alueet, joiden valvonta on vaikuttavinta ja tunnistaa alueita, joiden valvontaa voidaan keventää.

Ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristö on poikkeuksellisen laaja ja koko ajan muuttuva. Monipuolisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen on keskeisessä roolissa. Pelkästään lakisääteisten tehtävien, hoitaminen edellyttää monenlaista osaamista sekä sen jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä. Valvonnassa panostetaan perehdyttämiseen ja osaamisen kehittämiseen. Työyksikössä osallistutaan keskusvirastojen järjestämiin koulutuksiin ja muihin osaamista tukeviin koulutuksiin.

Valvonnassa varaudutaan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Tavoitteena on tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa tilanteissa. Ympäristöterveysvalvontaan on laadittu erityistilannesuunnitelma, jossa on suunnitelmia eri häiriötilanteisiin. Valvontayksikkö pyrkii osallistumaan säännöllisesti valmiusharjoituksiin kuin myös toimialojen omiin kuin alueen yleisiin valmiusharjoituksiin. Lisäksi yksiköstä osallistutaan epidemiologisentyöryhmän työskentelyyn.

3 Meri-Lapin ympäristöterveysvalvonnan valvontayksikkö

Tornion ja Kemin kaupungit sekä Keminmaan, Simon ja Tervolan kunnat ovat perustaneet yhteisen seudullisen Meri-Lapin ympäristöterveys- ja joukkoliikennejaoston, jonka isäntäkuntana on Tornio. Yhteistyö aloitettiin 1.1.2014 ja jaostoon liitettiin myöhemmin alueen joukkoliikenneasiat.

Jaosto huolehtii mm. ympäristöterveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon tehtävistä. Hallinnollisesti jaosto kuuluu Tornion kaupungin tekniseen toimeen ympäristölautakunnan jaostona. Ympäristöterveysjaostoon kuuluu seitsemän jäsentä: kaksi jäsentä kummastakin kaupungista, Tornioista ja Kemistä ja yksi jäsen sekä Keminmaasta, Simosta että Tervolasta. Puheenjohtaja on aina torniolainen ja varapuheenjohtaja kemiläinen. Ympäristöpalveluja johtaa ympäristöpäällikkö. Terveystarkastajilla on toimipisteet Torniossa, Kemissä, Keminmaassa ja Tervolassa. Tervolan toimipisteessä käydään tarvittaessa. Eri toimialoilla on vastaavat viranhaltijat. Terveystarkastajat vastaavat ympäristöterveysvalvonnan tehtävien lisäksi leirintäalueviranomaisen tehtävistä.

Valvontakohteet on yksilöity toimialakohtaisessa suunnitelmassa.

4 Tarkastukset

Tarkastus on oleellinen osa selvitetessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tarkastukset ovat osa vaikuttavaa valvontaa ja tekevät viranomaisten toimintaa näkyväksi. Tarkastuksilla voidaan myös antaa toimijoille/toiminnanharjoittajille ohjausta ja neuvontaa. Tarkastus voidaan toteuttaa paikan päällä tehtävän tarkastuksen lisäksi etätarkastuksena tai asiakirjatarkastuksena.

Tarkastus voi kohdistua tiloihin, olosuhteisiin, omavalvontaan, asiakirjoihin, tuotteisiin ja toimintatapoihin. Tarkastuksella voi tulla esille myös muita kuin ennakkoon tarkastettavaksi suunniteltuja asioita, jotka huomioidaan tarkastuksella. Yksittäinen tarkastus voi käsittää koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus. Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, mikä kohde on kyseessä. Tarkastusaikaan sisältyy tarkastukseen valmistautuminen, tarkastuksen suorittaminen sekä tarkastuspöytäkirjan ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatiminen.

Kohteiden tarkastustiheys tulee määräytymään suunnitelmakauden aikana riskinarviointiin. Valvontasuunnitelma tullaan päivittämään riskinarvioinnin kuvauksella eli kuinka se on valvontayksikössä toteutettu, mitkä ovat sen perusteet ja miten se on vaikuttanut tarkastustiheyteen.

5 Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen

Toimialakohtaiseen näytteenottosuunnitelmaan sisällytetään kaikki toimintayksikön suunnitellut ja lainsäädännössä edellytetyt näytteenotot ja tutkimukset, jotka pystytään suunnittelemaan etukäteen. Näytteitä otetaan myös, jos esimerkiksi tarkastuksessa todetaan perustellusti tutkimuksen tarpeellisuus.

Näytteenoton voi suorittaa viranhaltija itse tai ulkopuolinen näytteenottaja. Viranomaisen varmistuu näytteenottajan osaamisesta, jotta näytteenotto toteutetaan asianmukaisesti. Näytteenottaja voi osoittaa ammattitaitonsa käytännön työtehtävissä aidoissa työympäristöissä tai ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointilla.

Terveysturvaviranomainen voi arvioida näytteenottajan pätevyyttä ja mahdollista koulutustarvetta, jos näytteenottajalla ei ole em. sertifiointia. Pätevän näytteenottajan pitää ylläpitää taitojaan kouluttautumalla säännöllisesti ja dokumentoida kouluttautumista.

Näytteet toimitetaan tutkittavaksi mahdollisimman nopeasti laboratorioon ja näytteen saapumisesta sovitaan laboratorion kanssa etukäteen. Näytteet toimitetaan asianmukaisissa kuljetusolosuhteissa. Tuotteen, joka ei säily huoneenlämmössä, suositellaan saapuvaksi laboratorioon 36 tunnissa näytteenotosta. Mikrobiologiset analyysit tulisi aloittaa mahdollisimman pian, mieluiten 24 tunnin sisällä. Kuitenkin analyysin pitäisi alkaa viimeistään 48 tunnin sisällä näytteenotosta, ellei analyysin menettelyohjeessa todeta toisin. Joskus näyte tutkitaan myös tietyn ajan jälkeen esim. säilyvyystutkimuksissa.

Kunnan on varauduttava häiriötilanteiden kustannuksiin, kuten elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittämiseen liittyvään näytteenottoon ja laboratoriotutkimuksiin.

5.1 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Meri-Lapin ympäristöterveysvalvonta käyttää ensisijaisesti joko Rovaniemellä sijaitsevaa Eurofins Ahma Oy:n palveluita tai Oulun ScanLab Oy -laboratorion palveluita. Molemmat laboratoriot ovat Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita. Käytettävät laboratoriot ovat akkreditoineet tutkimusmenetelmänsä. Laboratorioiden valinnassa on otettu huomioon tutkimuskustannusten lisäksi kuljetuskustannukset, kuljetusajat ja palveluiden saatavuus. Laboratoriopalvelujen saatavuus iltaisin ja viikonloppuisin erityistilanteiden varalta on sovittu em. laboratorioiden kanssa.

Lisäksi käytetään tarvittaessa muita akkreditoituja laboratorioita, kuten THL:n laboratorioita legionellanäytteiden tutkimiseen ja STUKin laboratoriota säteily (radon) tutkimuksiin. Tarpeen mukaan voidaan käyttää myös muita laboratorioita, mutta niiden hyväksyminen ja vaatimustenmukaisuus varmistetaan ennen näytteen lähettämistä.

Valtakunnallisissa tutkimusprojekteissa tutkimuksen pyytänyt virasto päättää käytettävän tutkimuslaboratorion.

6 Valvonnan resurssit

Meri-Lapin ympäristöterveydenhuollossa työskentelee 16 työntekijää, joista seitsemän (7) terveystarkastajaa, kuusi (6) eläinlääkäreitä ja yksi (1) valvontaeläinlääkäri sekä kolme (3) pieneläinhoitajaa. Lisäksi ympäristöpäällikön työajasta noin 30 htpv menee ympäristöterveydenhuollon hallinnon pyörittämiseen.

Resursseja on varattu sekä säännölliseen tarkastustoimintaan että muihinkin valvontaja viranomaistehtäviin. Eri lakien valvontaan on arvioitu työajan jakautuvan vuosittain seuraavasti:

Toimiala	kokonaistyöaika / htv
elintarvikevalvonta	3,2
terveydensuojeluvalvonta	3,4
tupakka ja nikotiinivalvonta	0,2
muu valvontaa tukeva työ	0,2

Kokonaistyöaikaan on laskettu mukaan mm. tarkastuksiin ja näytteenottoon menevä matka-aika.

6.1 Henkilöstön osaamisen varmistaminen

Valvontaviranomaisen on varmistettava, että henkilökunnalla on riittävä osaaminen ja että osaamista pidetään tarvittaessa yllä säännöllisellä koulutautumisella. Hyvä koulutustavoite on keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden. Koulutuspäiviksi voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä, kuten työnhajauspäiviin osallistuminen, malliasiakirjoihin perehtyminen tai muu suunnitelmallinen pätevyiden ylläpito. Hyvä hallinnollinen osaaminen on edellytys myös hallinnollisten pakkokeinojen käyttämiselle

7 Valvontaprojektit

Valvontaprojekteilla selvitetään esimerkiksi tietyn valvottavan toiminnan tai olosuhteen vaatimustenmukaisuutta. Valvontaprojekteilla voidaan toteuttaa säännöllistä valvontaa. Projekteilla pyritään myös lisäämään valvontaviranomaisten ja toimijoiden osaamista. Valvontayksikön projektit on kuvattu toimialakohtaisissa suunnitelmissa osana suunnitelmallista valvontaa.

Projekteja voidaan toteuttaa yksikön omina, mutta myös osallistumalla keskusviranomaisten ohjaamiin projekteihin.

8 Viestintä

Viestintä on osa tämän päivän viranomaispalveluja. Viranomaisviestinnässä pyritään selkeään, joustavaan, oikea-aikaiseen sekä asiantuntevaan viestintään. Viestinnän tavoitteena on lisätä ihmisten tietoisuutta.

Tiedotuksessa käytetään eri tiedotusvälineitä ja kuntien internet-sivuja sekä paikallislehdistöä ja -radiota. Viestintää tehdään Tornion kaupungin viestintäohjeiden mukaisesti. Vatiin kerättyjen yhteystietojen avulla toimijoita/toiminnanharjoittajia on helppo lähestyä myös sähköpostitiedotteella. Ympäristöpalvelujen johtosäännön mukaan päävastuu tiedottamisesta on ympäristöpäälliköllä. Terveystarkastajat huolehtivat muusta tiedottamisesta tarkastusten ja muiden tehtävien ohessa.

9 Valvontasuunnitelman hyväksyminen

Meri-Lapin ympäristöterveysvalvonnan valvontasuunnitelma ja sen olennaiset muutokset hyväksytään Meri-Lapin ympäristöterveys- ja joukkoliikennejaostossa. Hyväksyessään valvontasuunnitelman viranomaisen myös kirjaa suunnitelman toteutumisen seurantatavan.

Lainsäädäntö ei edellytä ennen valvontasuunnitelman hyväksymistä toiminnanharjoittajien kuulemistä, mutta hallintolain 41 §:n mukaisesti valvontasuunnitelman valmistelusta on tiedotettu Tornion kaupungin internet-sivuilla ja annettu mahdollisuus mielipiteiden jättämiseen. Valvontasuunnitelma on julkinen asiakirja, joka antaa tietoa sekä toimijoille että kuntalaisille ympäristöterveydenhuollon valvonnasta.

10 Suunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi tehdään keskusviranomaisten ohjeistuksen mukaan. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä, toimivuuden varmistamisessa sekä uusien suunnitelmien laadinnassa. Toteutumisen arvioinnissa tulee arvioida:

- Suunnitellun toiminnan ja valvonnan tehokkuus ja kattavuus
 - o valtakunnallisten ja omien tavoitteiden toteutuminen
 - o valvonnan tulokset ja seurattavien mittareiden tulokset
 - o kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus
- Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan ja -tarpeeseen)
 - o toteutuneiden tarkastusten lukumäärä
 - o näytteenoton toteuttaminen
 - o valvontahankkeiden ja -projektien toteuttaminen ja niihin osallistuminen
 - o trendiseuranta
- Toiminnan laadullinen arviointi ja valvonnan vaikuttavuus
 - o ympäristöterveydenhuollon valvonnan tavoitteiden saavuttaminen
 - ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet
 - toimialakohtaiset tavoitteet
 - valvontayksikön omat tavoitteet
 - o valvonnan vaikuttavuuden arviointi
- Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen
 - o valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoittain
 - o valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu yth:n valvonnan kehittämiseen

- Voimavarat
 - o voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimuksiin, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan
 - o selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty suunnitelmalliseen valvontaan ja kuinka paljon muihin tehtäviin
 - o valvonnan tehokkuuden toteutuminen
- Auditoinnit, AJO-käynnit ja muu saatu palaute
 - o eri palautteista saadut hyvät käytännöt sekä kehitettävät ja korjattavat asiat
- Toiminnan kehittämistarpeet
 - o toiminnan kehittämistarpeiden analysointi
 - o toiminnan kehittämisen toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toimintavuodella

Ympäristöterveys- ja joukkoliikennejaostossa käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi toimitetaan VATI:n kautta AVlin vuosittain helmikuun loppuun mennessä. Aluehallintovirasto arvioi sekä valvontasuunnitelman että sen toteutumisen.

Liite 1 Elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelma vuosille 2025–2028

Liite 2 Terveystieteiden valvontasuunnitelma vuosille 2025–2028

Liite 3 Tupakkalain ja nikotiinivalmisteiden valvontasuunnitelma vuosille 2025–2028